

NR. 4, NOVEMBER 2014
ISSN 1891-0920

INNHold

30-års jubileumsmøte om miljøsamarbeid mellom Nepal og Norge	3
The language that unifies Nepal	7
Mursteinsproduksjonen i Katmandudalen	10
Bistand som gir varige endringer	15
Nepali Cultural Evening	20
Hva har skjedd siden sist?	21

Forsiden: Utsatte leveforhold i Langtang.

Foto: Marit Bakke

Hamro Patrika sendes med e-post til medlemmer som har betalt kontingenten.

Med et nummers forsinkelse legges HP ut som en pdf fil på
Norge-Nepal foreningens hjemmeside: www.norge-nepal.no.

Kontingenten betales til konto 6011.06.71221:

Enkeltmedlem kr. 175, familie kr. 225, organisasjon kr. 350.

Usikker på om du har betalt kontingenten?

Kontakt kasserer Smita Malla: smitamalla@hotmail.com

Redaksjon: Marit Bakke

Norge-Nepalforeningens logo: Stein Fossum

Layout: Manohar Pradhan

Forsidetegningen: Sigmund Setreng

30-års jubileumsmøte om miljøsamarbeid mellom Nepal og Norge

Torsdag 6. november 2014 feiret vi at Norge-Nepalforeningen var blitt 30 år. I Eldorado bokhandel (tidligere Eldorado kino) var 36 personer samlet til et seminar om miljøsamarbeid mellom Norge og Nepal. Innleiderne var Albert Kolstad, øyelege og NNFs første styreleder, Inger Elisabeth Måren, økolog og postdoktor ved Universitetet i Bergen og Frida Martinsson, sivilingeniør i vannkraft hos Multiconsult.

Foreningens begynnelse

Albert Kolstad fortalte om sitt faglige arbeide i Nepal og om hvordan Norge-Nepalforeningen ble stiftet. I 1981 ledet Kolstad arbeidet med å etablere et behandlingstilbud i vestlige Nepal for folk med øyesykdommer, især grå stær, noe som utviklet seg til Geta Eye Hospital (se *Hamro Patrika* nr. 1, 2009, ss. 5-9). Engasjementet for og i Nepal førte til at han, sammen med Hans Bjønness, Hem Gurung, Kirsten

Styreleder Leyla Kutlu ønsket velkommen. Albert Kolstad til venstre.

Tilhørerne i salen i Eldorado bokhandel.

Innleiderne fra venstre: Albert Kolstad, Frida Martinsson, Inger Elisabeth Måren.

Sakya og generalkonsul Kåre Græsdal den 23. august 1984 kom sammen for, som det står i møtereferatet, “å diskutere og eventuelt danne et styre med tanke på å stifte en vennskapsforening mellom Norge og Nepal.”

Noen dager senere, 4. september, ble Norge-Nepalforeningen offisielt stiftet med mange NGO representanter tilstede. Albert Kolstad ble valgt som leder av interimstyret som skulle fungere inntil den første ordinære generalforsamlingen i 1985 (se *Hamro Patrika* nr. 4, 2009, ss. 49-53). Denne løsningen ble valgt fordi man ønsket at Nepals ambassadør til Norge, Mr. Iswari Raj Panday, kunne åpne foreningen formelt under sitt besøk i Norge samme dag. På det første medlemsmøtet 31. oktober 1984 begrunnet Kolstad behovet for Norge-Nepalforeningen og Ane Haaland viste bilder. Foreningen fikk straks 60 medlemmer – kontingenten var 100 kr. På generalforsamlingen 22. mai 1985 ble Hem Gurung valgt som leder av det nye styret: “Han er den virkelige skaperen av foreningen,” sa Albert Kolstad.

Albert Kolstad kalte sitt kåseri “Small was beautiful” og han benyttet anledningen til å advare mot at Norge-Nepalforeningen vokser seg stor - styret mente at det nok er lite sannsynlig. Til tross for at Geta øyesykehuset har operert omkring 300.000 pasienter (de fleste har faktisk kommet fra India), innrømmet Kolstad at han ikke likte den kraftige utvidelsen av sykehuset med store bygninger – “det blir for anonymt”, sa Albert.

Biologisk mangfold

Inger Elisabeth Måren fortalte om “Legal frameworks for the Conservation of Biodiversity and Ecosystem Services in the Himalayas”, et samarbeidsprosjekt med folk fra juss, biologi og geografi ved Universitetet i Bergen og Tribhuvan University i Katmandu. Prosjektet støttes av Norad, Nasjonalt program for utvikling, forskning og utdanning (NUFU) og Norges Forskningsråd. Prosjektet foregår på seks steder der man ser på miljø og klima, helse, mat, vann, fattigdom og demokrati – alt vesentlige deler for en positiv utvikling i Nepal.

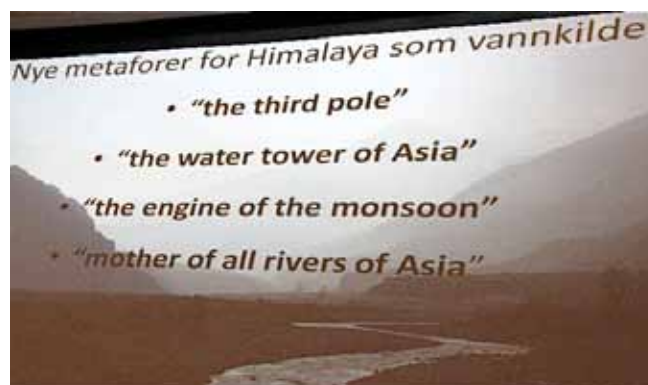
Stedene som prosjektet omfatter.

Elementer i det biologiske mangfoldet.

Bruken av skogen i Nepal har hatt negative effekter blant annet for erosjon, men ifølge Måren er det graden av bruk som er viktig, ikke bruken av skogen i seg selv. Betydningen av Himalaya som vannkilde ble illustrert med bildet til høyre.

Prosjektet inkluderer et Master program i Biodiversity and Environmental Management (støttet gjennom NORad Master (NOMA). 38 blant

de 42 studentene i programmet har fullført, herav er 1-3 fra Kina og India, resten fra Nepal. Måren synes det er positivt at prosjektet bidrar til faglig utvikling i Nepal og at studentene får en jobb når de er ferdige, blant annet i ICIMOD.

Vann og vannkraft

Før Frida Martinssons foredrag så vi en kort dokumentarfilm om Bagmati elven som renner gjennom Katmandu. Elvens hellige status viser seg tydeligst med likbrenningen i Pasupatinath og mange andre steder bader folk i det hellige vannet. I løpet av de siste 20 årene er vannet blitt stadig mere forurensset av utslipp fra fabrikker og av kloakken fra bolighus. Nepaleseren Surdarson Karki bestemte seg for å lage en dokumentarfilm om en gruppe frivillige som begynte å renske elvebredden og samtidig bevisstgjøre folk om at det nytter å gjøre noe med avfall og forurensningen. Initiativet mobiliserte tusener av folk til dugnad hver lørdag og i sommer tok utenriksministeren et symbolsk bad i Bagmati elven. Filmen er ikke helt ferdig, men de 15 minuttene viste at det satses på å redde Bagmati elven som en hellig elv.

Bagmati elven ved Pasupatinath.

Slum langs Bagmati.

Foto: Marit Bakke

Etter filmen fortalte Frida Martinsson om Multiconsult, især om deres engasjementet i Nepal. Firmaet rådgir og planlegger både i Norge og internasjonalt innenfor bygg og eiendom, industri, olje og gass, samferdsel og infrastruktur, energi, og miljø og naturressurser. I Nepal samarbeider Multiconsult med Hydro-Consult Engineering Ltd og i Norge med Fredskorpset om 1 års utveksling av 2 personer fra Norge til Nepal og 2 som kommer fra Nepal til Norge (i *Hamro Patrika* nr. 3. 2013, ss. 5-8 er det en artikkel om to nepalesere som var et år i Utviklingsfondet på Fredskorpsets utvekslingsprogram). Det kommende året skal Amrit Poudel og Ujwol Phaiju arbeide hos Multiconsult.

Multiconsults prosjekter i Nepal har vært Melamchi Diversion Scheme (1999 til 2003), Jhimruk i 2004, Thuli Beri og Nyada i 2012, og detaljprosjekteringen av et 42 megawatt (MW) vannkraftverk i Mristi Khola pågår nå. Situasjonen for vannkraft i Nepal er velkjent med stor etterspørsel og lavt tilbud. Dags dato er det bygget anlegg for 680 MW, behovet er 950 MW, mens potensialet er 40.000 MW! Artikkelen "Thinking small" (www.nepalitimes.com 19-25 September 2014 #725) om små kraftverk er blant bidragene i diskusjonen om elektrisitetsforsyningen i Nepal.

Samarbeidet om Mristi Khola foregår ved at Multiconsult-ansatte lager den overordnede planen, gir råd og godkjenner materiell, mens produksjonen av tegninger og beregninger foregår hos den lokale samarbeidspartneren i Katmandu. Studenter har vært tilknyttet på sommerprosjekt for å ivareta reelle ønsker fra kunder. Frida fortalte at utfordringene i samarbeidet har vært å få god kommunikasjon om hvordan man

skal forholde seg til ferie og helligdager i Norge og Nepal og om forventninger til arbeidsrutinene. Å lære om nepalske forretningsprosedyrer har også vært en utfordring. Frida Martinsson var mest på kontoret i Katmandu, men på turer hadde naturen, maten og festivaler gitt henne gode kulturelle opplevelser.

Debatt, hedersgaver og tidligere styreledere

Etter presentasjonene var det en god samtale om blant annet matforsyningen i Nepal, om erfaringer fra samarbeidsprosjekter, også fra andre enn de som innleiderne hadde snakket om. Vi fikk høre om hva samarbeid innebærer, ikke minst hvordan lokale nepalesere kan bidra aktivt, ikke bare være passive mottakere.

Norge-Nepalforeningens styre overrakte hedersbevis til tre personer som gjennom mange år har gjort en stor innsats for foreningen: Dag Norling, David Durkan (som befant seg i Nepal), og Marit Bakke.

Dag Norling og Marit Bakke mottar hedersbevis. Foto: Inger Elisabeth Måren.

Fra venstre: Hem Gurung (1985-86) med Sindri, Lena Fauske (2010-12), Albert Kolstad (1984), Marit Kleppa (1993-97), Leyla Kutlu (fungerende styreleder), Dag Norling (2007-2009), Marit Bakke (2013). Foto: Shiva Sitaula

Det var gledelig at seks tidligere styreledere deltok på jubileumsmøtet. Etter møtet ble de fleste av dem med på en uformell middag sammen med styret og noen medlemmer på en indisk restaurant.

Tekst og foto: Marit Bakke

The language that unifies Nepal

Kamalmani Dixit

On the wall of my office in Patan is an oil painting by the renaissance man and artist Amar Chitrakar, showing Jagadamba Rana putting her signature on the registration documents of Madan Puraskar Guthi in 1955. Chitrakar worked out of a black-and-white photograph of the ceremony that I had taken with my Rolliflex camera, and cleverly included me in the lower left-hand corner.

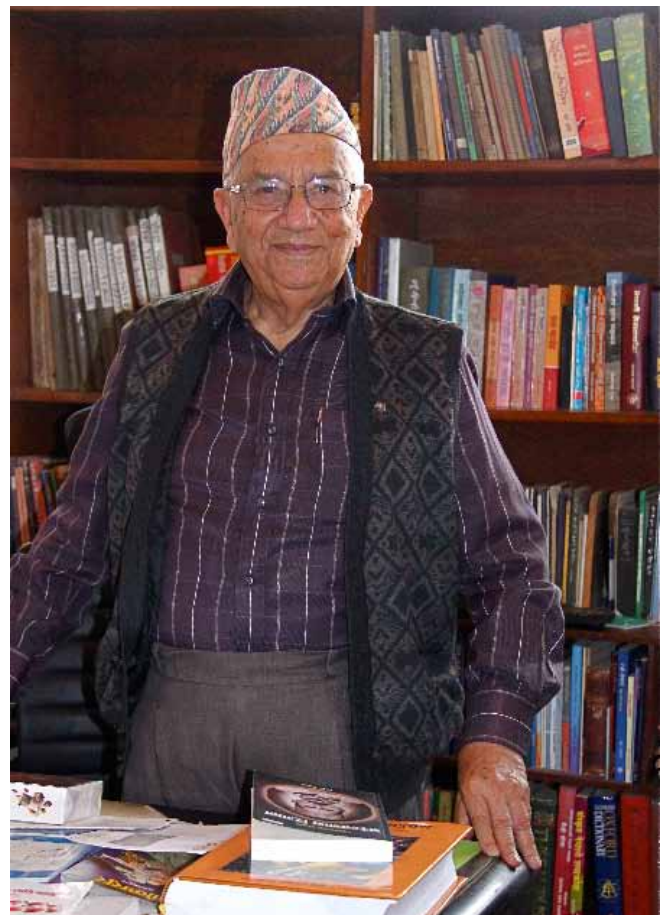

The oil painting from 1955.

Photo: Marit Bakke

Jagadamba was the wife of Madan Shumshere Rana, the youngest son of Chandra Shumshere, the Rana prime minister (1901-1929) who was educated and more enlightened than most of the hereditary rulers of Nepal of that period. Madan Shumshere died young, and Jagadamba was involved with a lot of philanthropic work in Nepal. She donated a part of her husband's vast palace in Patan to the government, and it currently houses the Ministry of Local Development. She set up a scholarship fund to train Nepali medical doctors, put up drinking water projects and pilgrimage guest houses.

In Chitrakar's painting, my father (in white cap) and mother are sitting next to Jagadamba along with a lawyer to her right. I had just returned from Calcutta at that time with the goal of contributing to the development of the Nepali language. I was fortunate, through my father, to be able to convince Jagadamba Rana to put in the seed money for establishing Madan Puraskar Guthi, a trust named after her late husband.

Kamalmani Dixit in his office in 2014.

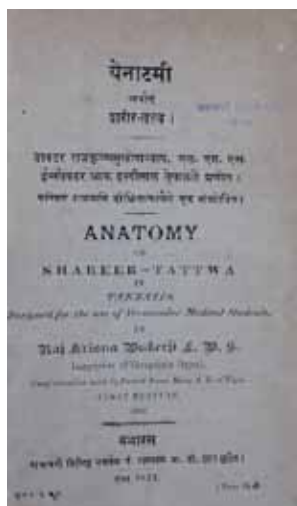
Photo: Marit Bakke

Seventy years later, Madan Puraskar Guthi has established itself as the premier organisation that awards an annual prize (Madan Puraskar) to the best literary work of the year, either fiction or non-fiction. It has encouraged novelists, poets, researchers, and linguists to produce books that contribute to the corpus of knowledge in the Nepali language. Past winners of the Madan Prize include noted litterateur Satya Mohan Joshi, poetess Parijat, journalist Narayan Wagle for the book *Palapasa Café*, and last year's winner, new wave novelist Rajan Mukarung. The Rs 200,000 prize is regarded as Nepal's most prestigious and has been compared to be equivalent to a Nobel Prize for Literature in Nepali.

Since the death of Jagadamba Rana in 1986, the Madan Puraskar Guthi has also been awarding the Jagadamba Shree Puraskar prize to an individual or institution for lifetime contribution to the Nepali language. Over the years these have included a Darjeeling-based cultural institute, a Nepali writer from Burma, singer Ambar Gurung, the comedian duo Madan Kishna and Hari Bansa, naturalist Tirtha Bahadur Shrestha, the Chief Minister of Sikkim Narbahadur Bhandari, etc. The Jagadamba Shri also carries a purse of Rs 200,000.

The Trust's work is complemented with the Madan Puraskar Pustakalaya, an archive of books and periodicals in the Nepali language that is the biggest archive of Nepali printed material in the Nepali speaking world.

The archive developed out of a small collection of books that I started putting together in the 1940s when I was just ten years old. My mother used to give me some money to buy lunch in school, but I often skipped lunch and used to go to a nearby bookshop to buy Nepali books. By the time I graduated from school, I had gathered quite a few books and I proudly called it "Kamal's Nepali Collection". From such humble beginnings grew what is now Madan Puraskar Pustakayala (MPP), the biggest archive of printed Nepali books, periodicals and ephemera.

The first ever book written on a scientific subject.

The front page of the first newspaper (a weekly) called Gorkhapatra (Gurkhas' paper) dated 1901 (Vikram Era 1958).

'Bhagavat Kunja' is lyrical Nepali adaptation of the Sanskrit epic Bhagavat, by the poet Jyotiprasad Gautam, published in 1944 (VE 2001). It has been very popular with about 30 editions totalling almost one hundred thousand copies.

'Mokshysiddhi' is a tiny booklet in Sanskrit and is assumed to include the first two sentences in Nepali printed in Nepal in 1862 (VE 1919) in a press that is supposed to have been brought to Nepal from England by Maharaja Jungbahadur Rana in 1851.

All photos: Madan Puraskar Pustakalaya Archive

MPP is involved in many other areas like publishing, educational training, and development of Information Technology in the Nepali language. It has worked on the development of Nepali Unicode to make the language computer-friendly. MPP's website is widely used by Nepali writers and scholars worldwide for information on Nepali publications and authors. The MPP's collection of monographs, periodicals, books and ephemera reflect Nepal's history, culture and language. The archives store nearly 35,000 books, 5,300 periodicals, 13,000 posters, more than 60,000 photographs, and other material. The MPP regularly exhibits some of the items in its collection that is open to the public.

With the ongoing digitization of newspaper archives as well as books the MPP collection will now become virtual. The retroactive conversion of bibliographic records are made available online through a web archive. MPP also undertakes the conservation of fragile printed material in its collection.

Gold coin made by the Nepal Mint on occasion of the Madan Puraskar 50th anniversary.

As a part of my contribution to the Nepali language, I also helped set up Jagadamba Prakashan that publishes its own books. At about the same time as MPP was set up, I established Jagadamba Press, one of Nepal's first, and now the country's most modern printing plant. The reason to have a separate printing press was that the Nepali language has about half a dozen letters and consonants that are different from Hindi, but most printers sourced their cold type from India and there was a danger of Nepali and Hindi becoming indistinguishable. Jagadamba Press set up its own type foundry to distribute lead type to other presses in Nepal. That work has continued in the digital age with MPP's foray into Nepali Unicode.

When I started out with Madan Puraskar Guthi in 1955, Nepal's total population was barely seven million. Only 15 per cent of the people were literate. Nepal today is the world's 40th most populous country with nearly 30 million people, and the literacy rate has climbed to 80 per cent.

The importance of the printed word, and the need to broaden the quality and reach of Nepali literature is greater than ever. More than 100 languages and dialects are spoken in Nepal, and this treasure trove of linguistic diversity symbolizes Nepali nationhood. Among these, it is the Nepali language that is spoken and understood the most and cements the country into a functioning whole.

Stamp to celebrate Madan Puraskar in 2004.

Photo: Marit Bakke

Looking back, it is incredible to think that so much has been accomplished over the past seven decades because of a small trust fund set up by Jagadamba Rana. It has immortalised her and her husband and it has made a seminal contribution to Nepali language and culture. I am proud to have been a part of this great journey. Read more on www.madanpuraskar.org

Mursteinsproduksjonen i Katmandudalen

I *Hamro Patrika* nr. 4, 2013 (side 19) nevnte vi boka *Fired Earth. Bricks, Kilns and Workers in Kathmandu Valley*, skrevet av Viggo Brun. Han er født i Norge og var lektor i Sørøst-Asiatiske studier (især Thailand) ved Københavns Universitet til han gikk av med pensjon i 2005. HP har nå fått Viggo Brun til å skrive, basert på boka, denne artikkelen om mursteinsproduksjonen i Katmandudalen.

Da jeg først kom til Kathmandu i 2002 og begynte å utforske dalen ble jeg slått av hvor mange teglverker jeg støtte på og av den sorte røyken som kom ut av skorsteinene. Samtidig ble jeg klar over at murstein både er og har vært det dominerende bygningsmaterialet i Katmandu. Det var også skriverier i avisene om den sorte røyken med grove partikler fra teglverkene som sjenerte mange innbyggere i dalen, om barnearbeide og om de usle arbeids- og levetilstandene. Jeg ble interessert i å lære mer om mursteinsproduksjonen i Katmandudalen, men fant ingen bøker om emnet, så resultatet var at jeg selv måtte samle informasjon. Jeg måtte begynne helt fra bunnen, for jeg visste ingen ting om produksjon av murstein i forveien.

Den moderne mursteinsindustrien i Katmandudalen begynte omkring 1970. I 2010-11 var det i alt 114 teglverker i Lalitpur (30), Katmandu (20) og Bhaktapur (64), hver med gjennomsnittlig 300 ansatte, slik at det totalt er rundt 35.000 ansatte i mursteinsproduksjonen. Teglverkene ligger i spesielle områder der hvor jordbunnen er egnet til denne produksjonen. Disse teglverkene har for det meste ovne med en fast, høy skorstein i midten, såkalte *Bull trench kilns*, hvor det fyres kontinuerlig. Men det finnes mange forskjellige typer ovner i teglverkene.

En *Bull Trench Kiln* med to 15-meter høye bevegelige skorsteiner av tynne metallplater. Disse skorsteinene var svært forurensende og ble forbudt i 2003 og erstattet av høye permanente skorsteiner laget av murstein.

En tradisjonell teglovn tømmes. I 2011 var det bare én eneste ovn av denne type tilbake i Katmandudalen.

Produksjonsprosessen

Det grunnleggende ved mursteinsproduksjonen i Katmandudalen er at den kun foregår i sesongen desember-mai, og at arbeiderne er sesongarbeidere (migranter). Når regntiden er over og rishøsten overstått i slutten av november kan bøndene - hvis de ønsker det - leie jorden ut til et teglverk i nærheten. Det medfører blant annet at 75-100 cm av topplaget, dvs. den mest fruktbare jorden, fjernes.

Når rishøsten er over er det heller ikke mye arbeid til fattigfolk i landsbyene, så derfor er det mange som søker inn til byene etter arbeid, blant annet i mursteinsfabrikkene. De som forarbeider jorden, former mursteinene og legger dem til å tørke i sola, er oftest familieteam bestående av mor, far og et eller to barn fra 14-års-alderen og oppover. De fleste kommer fra provinsene omkring Katmandu.

Et teglverk omgitt av marker der mursteinene produseres, men også av grønne områder der eierne ikke har villet leie ut jorden.

Leiren slepes til de personene som legger den i formene.

Mursteinene ligger på bakken og tørker til de er faste i formen, så vendes de og ligger til de er helt tørre. Deretter stables de i mannshøye rekker.

De tørkede mursteinene bæres inn i selve teglverket av folk, ofte ungdommer, fra fjellbygdene som er vant til å bære tunge less på 50-70 kilo opp og ned fjellsidene. Inne i teglverket blir så mursteinene stablet, brent og båret ut av arbeidsteam som kommer fra Bihar i det nordlige India.

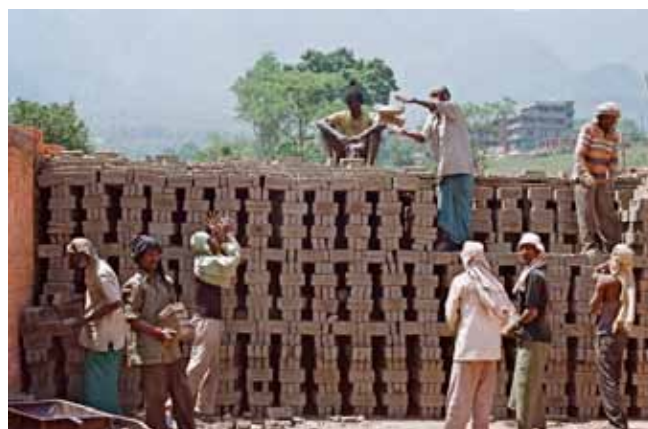
De soltørkede mursteinene fraktes inn i teglverket av en kvinne og av et esel som ledes av en gutt fra Bihar.

av - f.eks. reiser til Midt-Østen - uten å returnere forskuddet, er det *naike* som står for tapet og han som har ansvaret med å finne en ny arbeider. Hvis det derimot er *naike* som stikker av, står teglverkets eier med skjegget i postkassa. Ikke nok med at forskuddet et vekk, men ennå verre er det at han/hun mangler mange arbeidere.

Arbeiderne lønnes etter hvor mye de produserer. De familieteamene som lager mursteinene kan produsere rundt 1.200 murstein om dagen. I 2010 fikk de betalt rundt 500 rupees for 1.000 murstein, det svarer til rundt 600 rupees per dag per familie for å lage 1.200 murstein. Det var ikke spesielt dårlig,

Arbeiderne

Tradisjonelt hyres arbeiderne som team av en *naike*, en mellommann (eller kvinne). Et teglverk kan ha åtte-ti *naike*, for eksempel to-tre *naike* for å hyre de som skal lage mursteinene, tre-fire *naike* som hyrer dem som bærer mursteinene inn i teglovn, og en-to som hyrer folkene fra Bihar som arbeider inne i selve teglverket. Dette systemet er oppstått fordi fabrikkeierne er helt avhengige av at det kommer en komplett arbeidsstyrke ved sesongstart for å sikre en optimal drift. For å få dette til å fungere gir fabrikkeierne ved sesongslutt arbeiderne et forskudd som distribueres gjennom en *naike*. Det vil si at en *naike* får en sum penger - kanskje 200.000 rupees - mot at han er ansvarlige for å stille opp med et team på f.eks. 15 personer ved neste sesongstart. *Naike* distribuerer så et beløp til hver arbeider i sitt team - kanskje 10.000 rupees til hver - mot at de lover å stille opp neste sesong. Hvis en av arbeiderne stikker

Mursteinene stables inne i teglverksovn.

Bihari-ungdommer bærer de ferdige mursteinene på hodet fra teglverket til oppbevaring.

men det er hardt arbeide, og hvis noen i familien blir syke faller naturligvis produksjonen og inntjeningen. Arbeiderne bor i svært enkle mursteinsskur uten vann og kloakk. I vintermånedene faller temperaturen om natten ned mot fem grader, og mange småbarn løper konstant rundt med snørret hengende ut av nesen. De som bærer de soltørkede mursteinene fra markene inn i ovnen blir lønnet etter hvor mange stein de bærer. De får rundt 250 rupees for 1.000 stein som bæres i porsjoner på 24-36 murstein (hver murstein veier ca 2 kg) over en strekning på fra 100 til 500 meter. De indiske arbeiderne inne ved teglovnene er delt i de fastlønnede som stabler og er ansvarlige for selve brenningen, og de som lønnes etter hvor mye de arbeider med å bære de brente - og utrolig støvete - mursteinene fra teglovnene til lastebilene eller til oppbevaring. Lønningene utbetales normalt ved sesongens slutt, minus det forskudd som de har fått før sesongstart. Dessuten får arbeiderne etter ønske hver måned utbetalt et beløp til mat og annet.

Sosiale forhold

Fagforeningene er tilstede i teglverkene bare i begrenset omfang. De prøver å gjøre en innsats for teglverksarbeiderne, men fordi de er migranter - til dels fra India - er det veldig vanskelig å organisere dem. Det ser derfor ut som om fagforeningene i første omgang prøver å forbedre arbeidsforholdene for de ansatte i samarbeide med arbeidsgiverne, men resultatene er svært begrenset. Man skal også huske på at de tre store fagforeningene i Nepal er tett knyttet til de tre største politiske partiene - UML, Congress Party og Maoistene - og at det også er rivalisering dem imellom. Borgerkrigen og den uklare politiske situasjonen i årene etter har ikke gjort det lettere å føre en samlet fagforeningspolitisk linje.

Et stort problem er at barna til migrantene i Nepal ofte faller ut av skolesystemet og ender opp uten utdanning. Så også barna som arbeider i teglverkene, spesielt de som tilhører et av familieteamene som produserer mursteinene ute på markene. Barn under 14 år blir ikke satt til å lage murstein, det er rett og slett for tungt arbeid for dem. I stedet blir de eldste satt til å passe de yngste slik at mor, far og storebror/storesøster kan arbeide i fred. Barn i skolealderen går et halvt år i en lokal skole i landsbyen, men flytter så til Katmandudalen og går ikke på skole de neste seks månedene. Når de flytter tilbake til landsbyen har de vært borte fra undervisningen i seks måneder og må starte forfra igjen. De private skolene i Katmandudalen er for dyre for arbeiderne, blant annet fordi barna ikke får friplass, og de offentlige skolene er generelt ikke interesserte i å ta inn disse barna. Fordi de kommer fra forskjellige skoler og har forskjellige nivå (selv om de er på samme klassetrinn), dukker opp midt i skoleåret og er der kun i seks måneder, er de pedagogisk krevende. Dessuten kan de offentlige skolene medføre utgifter som overgår det foreldrene formår eller er villige til å betale for skoleuniformer, skolebøker, eksamensgebyrer, osv. Derfor går de færreste teglverksbarna - likesom alle de andre migrantbarna - på skole mens de oppholder seg i Katmandudalen. I Godavari har jeg imidlertid støtt på én offentlig skole hvor man aktivt prøver å rekruttere barna fra de omkringliggende mursteinsfabrikkene.

Ifølge Nepals lover må man ikke hyre barn under 14 år til å arbeide, og for aldersgruppen 14-18 år gjelder det spesielle begrensninger hva angår type arbeid, antall arbeidstimer, nattskift, osv. I familiene som lager murstein begynner barna ofte å arbeide når de er rundt 14-15 år gamle, fordi da har de oppnådd styrke nok til å klare presset og holde tempoet til de voksne. Dette er noe familiene selv bestemmer. Blant de som bærer mursteinene inn i teglovnene finner man også ungdommer ned til 15-årsalderen, også normalt med familiens godkjenning. Men i den indiske gruppen som bærer de brente mursteinene ut av ovnen til lastebiler eller oppbevaring kan man finne noen som er 10-14 år. Prosentvis vil jeg anslå at kanskje 5-10% av

arbeidsstyrken i teglverkene er under 16 år, og 2-5% under 14 år.

Teglverkseierne er ikke spesielt interessert i å ansette barn. Lønnen til barn og voksne er den samme for å lage én murstein, men fordi barna ikke er like effektive til å produsere som voksne, settes produksjonstempoet og dermed produksjonen ned. Likevel har jeg møtt en teglverkseier som innså at for å holde produksjonen på et høyt nivå ville det være en fordel om foreldrene ikke behøvde å bekymre seg om småbarna i arbeidstiden, og derfor opprettet han den eneste barnehagen som finnes på teglverkene i Katmandudalen.

Boka har disse kapitlene:

1. Introduction to Brick Production in Kathmandu Valley
2. The Kilns: Location and Type
3. Making Bricks: The Production Process and the People Involved
4. Other Clay Products
5. Managing the Kilns: The Owners and the Labour Unions
6. Farmers: Land Rent and Soil Fertility
7. Contractors, Advances and Bondage
8. Schooling, Child Labour and Living Conditions
9. The Future of Brick Production in Kathmandu Valley

Bibliography. Organisations and NGOs. List of Registered Brick Kilns in Kathmandu Valley.

Fired Earth. Bricks, Kilns and Workers in Kathmandu Valley. Kathmandu: Himal Books, 2013. 101 sider - ill. Boka kan bestilles på Himal Books hjemmeside (www.himalbooks.com) for US\$29, eller direkte fra Viggo Brun på e-post viggobru@online.no. Boka koster 120 NOK + 50 NOK for å sendes fra Danmark til Norge. Når jeg har mottatt e-posten med navn og postadresse, og pengene er overført til min norske konto 1594.12.96790, sender jeg boka.

Tekst og foto: Viggo Brun

Bistand som gir varige endringer

Som norsk student ved handelshøyskolen i København (CBS) dro jeg høsten 2013 til Nepal for et praksisopphold som var arrangert av hjelpeorganisasjonen *Mountain People* (www.mountain-people.org). Organisasjonen ble startet av David Durkan som en protest mot tradisjonell bistand. Den er inspirert av filosofen og klatreren Arne Næss som sa at hvis mennesket gjør en handling ett sted så vil det få konsekvenser et annet sted. Durkan er kritisk til norsk bistand – *"We see highly paid and highly educated individuals working for institutions to study the poor over and over again – producing billion dollar reports. If there is one thing the poor of this world do not need is to be studied by self-serving institutions like Norad – repeating the same fiascos time after time."*

Bistand og utvikling har historisk sett i mange tilfeller ført til at lokalbefolkningen er blitt mer avhengig av hjelp. *Mountain People's* mål er å investere i utvikling som styrker og gjøre deler av lokalsamfunn selvstendig. Gjennom 30 år har *Mountain People* gjennomført 500 prosjekter der fokus har vært å renovere gamle skolebygninger og lekeplasser, finansiere videreutdanning til fjellguider og bærere og gi mikro-lån til enkeltmennesker som har en forretningsidé.

Praksisoppholdet mitt besto av tre uavhengige, men relaterte prosjekter:

1. I landsbyen Necha: Kartlegging av innbyggernes helsetilstand, sosiale forhold, økonomiske situasjon, og behov for medisinsk hjelp. Kartleggingen skulle bli brukt til å vurdere om det ville være mulig å gjennomføre en sykeforsikringspakke for innbyggerne.
2. Studie av organisasjonen *Mountain People* og deres måte å praktisere *empowerment* i utviklingsprosjekter.
3. Studie av kvinnebedriften *Beni Handcraft* som et eksempel på å skape en bærekraftig forretningsmodell samt vurdere hvordan *Mountain People* fungerer som samarbeidspartner.

Studiene hadde en kvalitativ tilnærming der intervju og observasjon ble brukt for å innhente data. Jeg ønsket å gjøre prosjektene for å bli kjent med og forstå en ny kultur, og å lære mer om hvordan utviklingsprosjekter kan planlegges og gjennomføres. Nedenfor beskriver jeg målene, resultatene, og konklusjonen i hvert prosjekt - først oppholdet i Necha og deretter de to prosjektene i Katmandu.

Utsikt mot Necha.

Prosjekt 1: Sykeforsikring for Necha Community Hospital

De første tre ukene av oppholdet ble tilbrakt i landsbyen Necha som ligger sør i Solukhumbu distriktet i østlige Nepal. Necha fikk etablert sitt første sykehus i 2009 med finansiell støtte av turoperatøren *Asian Heritage Foundation* (AHF) som er prosjektpartneren til *Mountain People*. Før sykehuset ble bygget måtte innbyggerne

gå 6 timer for å komme til nærmeste distriktssykehus. Ca 23.000 innbyggere, som enten bor i Necha eller tihører en av nabolandsbyene, har nå tilgang til sykehusfasiliteter og medisinsk hjelp. I dag finansierer AHF kostnadene for å ha en lege tilgjengelig 24 timer i døgnet, men denne avtalen utløper i 2017. Resten blir finansiert av sykehuset selv. Sykehusets mål er å bli en økonomisk uavhengig og selvstendig institusjon. Dette kan gjøres gjennom å innføre en sykeforsikringspakke som landsbybeboerne kan ha råd til å betale, og som vil kunne dekke kostnadene til sykehuset. Et annet mål med sykeforsikringspakken er at folk kan ha råd til å oppsøke lege oftere og dermed få behandling tidligere i et sykdomsforløp.

Markedsdag i Necha.

Teamet, som besto av en helsefagarbeider fra sykehuset, en student fra Necha og meg, intervjuet 197 familier fra landsbyene Necha, Serna, Salyan og Penchan. Formålet var å kartlegge aktuelle sykdommer, innbyggernes bevissthet om eget sykdomstilfelle, deres bruk av sykehuset, samt sosial og økonomisk status. Dermed kunne vi få en forståelse for den nåværende situasjonen for så å kunne legge til rette for en god sykeforsikring, både innholdet og hvordan den kunne implementeres. Etter hvert intervju informerte vi familiene om den planlagte forsikringspakken og spurte hva de syntes om den. I tillegg til intervjuene ble det avholdt møter med lærere, representanter fra de ulike Village Development Committees (VDC) og to kvinnegrupper.

Necha Community Hospital er per dags dato et privat sykehus og vil i fremtiden være avhengig av finansiell støtte fra innbyggerne. Dette er en utfordring med tanke på at omtrent 70 prosent av dem har jordbruk som eneste økonomiske kilde. Maten som produseres er som oftest kun til privat bruk og sjelden en inntektskilde. Derfor må man spørre hvem som skal betale forsikringen og hva som skjer med de som ikke har råd. Hvis forsikringspakken er inspirert av den skandinaviske velferdsmodellen, vil alle innbyggerne ha krav på helsetilbud og betalingen være inntektsregulert. Et alternativ er at det settes en fast pris til en gitt pakke som alle må forholde seg til.

Akuttmottaket på Necha Community Hospital.

Å innføre en sykeforsikring krever en kollektiv tro på at sykehuset er nødvendig for økt livskvalitet. Dette forutsetter økt kunnskap om helse og vestlig medisin blant innbyggerne. I dag står tradisjonelle normer og verdier og troen på overnaturlige krefter i konflikt med vestlig medisin og den kunnskapen faget representerer.

Konklusjon: En viktig forutsetning for en vellykket innføring av en sykeforsikringspakke avhenger av at innbyggerne er involvert i prosessen med å utforme den. Kvinnene er særlig viktige fordi de har stor påvirkningskraft i familien og for familiens helse. Forsikring er ukjent og fremmed for mange og det blir derfor avgjørende at de ansatte ved sykehuset informerer innbyggerne om fordelene med en slik ordning på

en troverdig og meningsfylt måte. Før en eventuell innføring er det også behov for å kartlegge innbyggernes sosio-økonomiske forhold.

Prosjekt 2: Studie av *Mountain People*

Etter oppholdet i Necha dro jeg tilbake til Katmandu for å jobbe videre for *Mountain People* for å forstå dens historie, filosofi og metode. Data ble innhentet gjennom intervjuer og det ble foretatt en evaluering av et pågående prosjekt, *Beni Handcraft* (se Prosjekt 3 nedenfor), og av resultatene fra to tidligere skoleprosjekter. Praksisoppholdet ga innblikk i hvordan *Mountain People* praktiserer *empowerment*. På norsk er begrepet oversatt til myndiggjøring, forstått som en prosess som gjenspeiler individers, familiers, grupper, organisasjoners eller lokalsamfunns anstrengelser for å mestre sin egen tilværelse. Prosessen kan være veien frem mot oppfyllelse av et mål eller den kan være en kontinuerlig tilstand hvor en stadig søker vekst og utvikling.

Informantene fra de to skolene og *Beni Handcraft* viste gjennomgående en forståelse for den konteksten hun eller han lever i. Mange uttrykte et sterkt ønske om å forbedre situasjonen for neste generasjon da de selv ikke hadde ressursene som skal til for å skape endring for seg selv. Gjennom *Mountain People's* tilnærming gis makt til lokalbefolkningen allerede i prosjektenes planleggingsfase der de selv definerer sine behov og legger frem en prosjektløsning. *Mountain People* gir finansiell støtte og assistanse, selve jobben gjør lokalbefolkningen. Dermed er det de som starter og gjennomfører prosjektet som, etter endt prosjekt, sitter igjen med kunnskap som kan brukes til fremtidige prosjekter. For eksempel var det lærerne som hadde ansvaret for å gjennomføre skoleprosjektene, som renovering av nedslitte klasserom og uteareal. Det å føle eierskap til prosjektet skaper engasjement, noe som er viktig fordi det gir positive ringvirkninger til barna og deres motivasjon til å lære. Gode fasiliteter skaper et godt arbeidsmiljø blant lærerne og trygge omgivelser som oppfordrer til både lek og læring for elevene. *Mountain People* hjelper kun offentlige skoler fordi de mangler ressurser.

Barn i 1. klasse på Nagarjun Madhyamik vidyala School.

Konklusjon: Studien viste at tillit og god kommunikasjon med lokalbefolkningen er viktig for et vellykket prosjekt. God kommunikasjon ble likevel hindret av to faktorer; geografiske avstander og mangel på oppfølging av *Mountain People*. Mange av prosjektene pågikk i områder hvor man bare kunne komme fram til fots. *Mountain People* er en liten organisasjon drevet av kun to personer, noe som gjør oppfølging vanskelig. På den annen side har organisasjonen lave administrasjonskostnader og de finansielle ressursene går direkte til prosjektene. Det er viktig at organisasjonen iverksetter avgrensede prosjekter tilpasset de ressurser den har tilgjengelig. For små organisasjoner er dette en utfordring.

Prosjekt 3: Beni Handcraft

Beni Handcraft er en sosial bedrift som ble etablert av sosialarbeideren Beni Ghale i 2007. Fortsatt opplever kvinner diskriminering og mangel på samme rettigheter som menn. Ghale er en forkjemper for kvinners posisjon i Nepal og gjennom bedriften gir hun arbeid til omkring 80 kvinner som kommer fra landsbygda og mangler utdanning. Med den lønnen de tjener blir de i mindre grad avhengig av mannens økonomi og for de kvinnene som er eneforsørgere blir arbeidet deres levebrød. Ghale gir opplæring i ulike former for veveteknikker som de ansatte bruker for å lage ulike produkter av resirkulerbare materialer. Produktene blir så kjøpt av Ghale som hun selger videre til turister i to butikker i Thamel.

Kvinner som arbeider for *Beni Handcraft* i Katmandu.

I 2010 fikk bedriften økonomiske vanskeligheter og var på randen av konkurs. Konsekvensene for de kvinnene som var ansatt i bedriften kunne bli store. *Mountain People* så den sosiale verdien i Ghales arbeid og potensialet i hennes forretningsmodell. *Beni Handcraft* og *Mountain People* inngikk et samarbeid hvor *Mountain People* skulle finansiere halvparten av leieutgiftene til butikklokalene og gi daglig assistanse i seks måneder per år. Kontrakten løper ut høsten 2014.

Målet med samarbeidet er å utvikle Ghales ferdigheter i å drive en bærekraftig bedrift. Det innebærer å styrke den nåværende forretningsstrukturen slik at den i mindre grad er avhengig av at Ghale alltid må være tilstede, og å lage et system hvor hun har oversikt over bedriftens regnskaper. Våren 2013 tok Ghale opp et personlig lån for å holde bedriften gående, men på grunn av dårlig kommunikasjon kom det ikke frem før høsten 2013. Førsteprioritet høsten 2013 var derfor å øke salget for å få tilbakebetalt lånet. Min rolle i prosjektet var å hjelpe med produktutvikling og administrativt arbeid.

Arbeidet for kvinnene i *Beni Handcraft* handler i større eller mindre grad om å overleve, men det oppfattes som meningsfylt også fordi det gir kvinnene muligheten til å betale skolegang for barna sine. Samarbeidet med *Beni Handcraft* har ført til store utfordringer som Ghale og *Mountain People* har prøvd å løse i fellesskap. Ghale forstår nå bedre økonomi og markedsføring, noe som har påvirket de valgene hun tar. Spørsmålet er om dette holder når avtalen med *Mountain People* avsluttes. Gjennom praksisoppholdet mitt klarte Ghale å nedbetale lånet og opparbeide nok økonomisk overskudd til å dekke kostnadene for de kommende sesongene, mye på grunn av stor salgssassistanse fra *Mountain People*. Ghale mangler fortsatt en stabil og god selger som er avgjørende for bedriftens eksistens.

Konklusjon: For at bedriften skal bli selvstendig bør *Mountain People* ha større fokus på opplæring i salg enn å bistå med salg. Bedriften trenger å styrkes gjennom innføring av daglig økonomisk rapportering, budsjettering og framtidsplanlegging.

Generell konklusjon: Vi ser at det å involvere folk i en prosess innebærer en kulturendring som er utfordrende for begge parter. Gjennom sitt arbeid illustrerer *Mountain People* at vellykket bistand handler om å involvere de som skal gjennom en utviklingsprosess, ikke minst ved å ta med de lokale allerede i planleggingsfasen. Arbeidet til *Mountain People* viser at prosjekter ikke trenger å være store og prestisjetunge for å gi mening og skape varige endringer. Prosjektene har betydning for de det gjelder og generasjonene etter.

Tekst og foto: Kine Homelien

Bistand handler om mennesker.

Foto: Marit Bakke

Nepali Cultural Evening

Den 20. september var det Nepali Cultural Evening på Idrettshøgskolen i Oslo. Hovedarrangør var Non-Resident Nepali Association (NRNA) Norway med Norge-Nepalforeningen som samarbeidspartner. Det var utstilling med flotte nepalske gjenstander, stor begeistring under showet med film, musikk og dans og, tradisjonen tro, ble kvelden avsluttet med *daal bhat*. Omkring 100 nepalesere og norske hadde funnet veien til Idrettshøgskolen. Dette var første gang Nepali Cultural Evening ble arrangert i Oslo og det er nok ikke siste gang.

På storskjermen ble det vist mange bilder fra Nepal.

Kvinner som bor i Norge viser en Teej dans.

Showet ble avsluttet med felles dans. Foto: Marit Bakke

Hem Gurung, Olav Myrholt og Mio henter mat.

Det var ikke bordplass til alle.

Foto: Manohar Pradhan

Marit Bakke

Hva har skjedd siden sist?

Det er ingen ende på ulykkene i fjellene i Nepal - denne gang i Annapurna området. Den 14. oktober omkom omkring 50 mennesker og mange ble skadet i en kraftig storm og i ras mellom Manang og Thorung La (5.415 m). Folk som oppholdt seg i Manang eller var på vei mot passet ble ikke varslet om det dårlige været. Ifølge en klimaanalytiker: "Given that there is mobile and internet access along the Annapurna circuit, you cannot blame weather alone. This wasn't a surprise storm. The real question is why weren't the warnings heeded?" (nepalitimes.com, 17-23 October 2014 #728). Mange mener at *Trekking Agencies' Association of Nepal* (TAAN), *Himalayan Rescue Association*, og offentlige instanser, især *Ministry of Culture, Tourism and Civil Aviation*, har gjort altfor lite for å få gode varslingsrutiner.

Hva med grunnloven? Den 10. november uttalte statsminister Sushil Koirala at hans parti, Congress Party, står fast ved beslutningen om en føderal model basert på syv provinser. Koirala sa dette på et arrangement for 100 års dagen for Ganesh Man Singhs fødsel. I 1980-årene var Singh en av lederne for demokratibevegelsen som toppet seg med People's Movement (*jana andolan I*) i 1990. Singh avslo tilbudet om å bli statsminister i 1990 og døde i 1997. Både Koirala og Constituent Assembly Chairman Subash Nembang deltok på arrangementet og erklærte at den beste måten å ære Singh på ville være å fullføre arbeidet med en ny grunnlov innen fristen 22. januar 2015 (nepalnews.com, November 10, 2014). Som leder av *Dialogue Committee* strever Baburam Bhattarai for å oppnå enighet om hva slags føderalisme Nepal skal ha. Dette arbeidet motarbeides av Bhattarais evige utfordrer til makt og posisjon, UCPN(M) lederen Pushpa Kamal Dahal, som bruker utbryteren Baidya i dette spillet.

1991-grunnloven sikret religionsfrihet og i 2008 ble jo Nepal erklært som en verdslig republikk. For å unngå fortsatt ekskludering i samfunnslivet søkte mange Daliter og Janjati til den kristne kirken, noe ekstreme hinduer har oppfattet som en trussel. Det er derfor viktig at den nye grunnloven opprettholder rettighetene fra 1991 og 2008 for religiøse og seksuelle grupper og etniske minoriteter. Statsborgerskap for barna til alenemødre kan også være truet på grunn av intoleranse i et konservativt Constituent Assembly (www.nepalitimes.com, 5-11 September 2014 #723).

Den 27. mai i år døde Sigmund Kvaløy Setreng. Den 20. september ville han blitt 80 år og dagen ble markert på Ramme Gård i Hvitsten der omkring 50 venner deltok ved lanseringen av boka *Elvetid*. Petter Olsen ønsket velkommen, Arne Vinje fortalte om Sigmund som filosof, tegner, aktivist og venn, og Inga Dansberg fortalte om arbeidet med boka – og så var det champagne. Boka inneholder et utvalg av Sigmunds artikler og, ikke minst, mange av hans fine illustrasjoner. I forrige *Hamro Patrika* sto det et utdrag fra Nils Faarlunds minneord som han hadde skrevet for bladet UTE.

Inga Dansberg presenterer *Elvetid*, mens Petter Olsen serverer champagne. Arne Vinje står helt til venstre.

Lanseringen skjedde i hagen utenfor tårnet på Ramme Gård. Foto: Marit Bakke

Annet nytt:

- I 1977 ble the *Commission for the Investigation of the Abuse of Authority* (CIAA) etablert for å kontrollere og forhindre offentlige myndigheters maktmisbruk. For to år siden ble Lok Man Singh Karki utnevnt som kommisjonens leder. Dette til tross for at Karki var medansvarlig for angrepene på pro-demokrati forkjemperne i monarkiets siste dager i 2006 og, kanskje værre, at han selv for flere år siden ble etterforsket for maktmisbruk – av den samme kommisjonen som han nå leder. CIAA blir nå anklaget for å blande seg i byråkratiske beslutninger som de ikke har noe med (blant annet lisenser til vannkraftprosjekter) og for å bli oppfattet som et velegnet sted å klage hvis man ønsker å stoppe en konkurrent (neaplitimes.com, November 5, 2014, The Brief).
- Banke District Education Office anslår at over 85.000 av distriktets 504.548 innbyggere er analfabeter, dvs. ca 17%. Flere kvinner enn menn er analfabeter.
- Det er nå Wi-Fi tilgang på Everest Base Camp og Amadablam Base Camp.
- Non-Resident Nepali Association (NRNA) Norway har utgitt det første nummeret av sitt blad *Namaste Arctic*.
- Mennesker dannet det nepalske flagget:

Over 35.000 personer satte ny verdensrekord for menneskelig nasjonalflagg ved å danne det nepalske flagget i Tudikhel. Pakistan hadde den forrige rekorden med 29.000 personer som dannet det pakistanske flagget. Kilde: www.dailymail.co.uk, 23. august, 2014.

Nye bøker

Bhattarai, Umesh K. 2014. *Conflict to Peace: Transition in Nepal*. Bhopal: Adarsh Books. Forfatteren har tidligere arbeidet i den nepalske hæren (Nepal Army). Er nå tilknyttet Conflict & Peace Studies i Kathmandu.

Nyak, Nihar R. 2014. *Strategic Himalayas: Republican Nepal and External Powers*. New Dehli: Institute of Defense Studies & Analyses. Ser spesielt på forholdet til India og Kina.

Khanal, Dilli Raj. 2014. *Contemporary Issues on Global and Nepalese Economy Mainstreaming the Real Policy Agenda*. India: Adroit Publication.

Giri, Gitu. 2014. *Lumbini Tourism*. India: Adroit Publication. Ser på hvordan den buddhistiske sivilisasjonen er blitt påvirket av tradisjoner, turismen og modernisering.

Shrestha, Shiva Kumar. 2014. *Nepalese Folklore: Kirati Tales*. Kathmandu: Ratna Pustak Bhandar. Samme forlag har utgitt en rekke bøker om nepalsk folkekultur (myter, legender, spøkelser og demoner, alkoholens opprinnelse).

Upadhyay, Samrat. 2014. *The City Son*. India: Rupa Publications. Roman. Samme forfatter utga novellesamlingen *Arresting God in Kathmandu* i 2001 og romanen *The Guru of Love* i 2003.

Marit Bakke

***STYRET ØNSKER MEDLEMMENE
RIKTIG GOD JUL OG GODT NYTTÅR!***

